

**แนวทางการพัฒนาศักยภาพการวางแผนทางการเงิน
สำหรับสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**
**THE GUIDANCE OF FINANCIAL POTENTIAL DEVELOPMENT PLAN
FOR COMMUNITY ENTERPRISE MEMBERS
IN THE NORTHEASTERN AREA**

วันธณี สุตศิริ¹ ภัทรพร ปุณะตุง² วารี ศรีสุรพล³

Wanthanee Sudsiri, Phatraporn Punatung, Watee Srisuraphol

Received August 11, 2020

Revised September 5, 2020

Accepted November 10, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป และศักยภาพทางการเงินของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาในการวางแผนทางการเงินของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ 3) เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาศักยภาพการวางแผนทางการเงินของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้อย่างยั่งยืน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีจำนวนสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมากที่สุด (กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร, 2562) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในงานวิจัย คือ ความถี่ และร้อยละ ผลการวิจัย มีดังนี้

สภาพทั่วไปและศักยภาพทางการเงินของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีสถานภาพสมรส การศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า อาชีพหลัก คือ เกษตรกรรม จำนวนสมาชิกในครอบครัว 3 – 4 คน เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพื้นฐานเพื่อหารายได้เสริม สนใจการออมและการลงทุนในรูปแบบการนำเงินฝากธนาคารหรือซื้อสลากออมสิน และต้องการความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการวางแผนทางการเงิน ซึ่งคาดว่าหลังจากอายุ 60 ปีแล้ว จะยังคงทำงานอยู่ และคาดว่าจะมีรายได้เพียงพอในการใช้จ่าย แต่หากไม่เพียงพอจะแก้ไขปัญหาโดยการลดค่าใช้จ่ายลง ส่วนการวิเคราะห์ปัญหาในการวางแผนทางการเงินพบว่า ปัจจัยที่อาจก่อให้เกิดปัญหาหรือทำให้ไม่สามารถวางแผนทางการเงินได้ ประกอบด้วย การประกอบอาชีพ รายได้หลัก ค่าใช้จ่ายประจำ (ค่าใช้จ่ายจากการประกอบอาชีพ และค่าใช้จ่ายในการผ่อนชำระหนี้) ภาระหนี้สินที่เกิดจากเงินกู้สถาบันการเงินและกองทุนต่างๆ และการนำเงินฝากธนาคารหรือซื้อสลากออมสิน ดังนั้น แนวทางในการพัฒนาศักยภาพการวางแผนทางการเงิน คือ การสนับสนุนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเรื่องต่างๆ ที่เหมาะสม เพื่อสร้างอาชีพที่มั่นคงให้แก่เกษตรกรและยังส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้ที่มั่นคงและยั่งยืน ส่วนหน่วยงาน

¹ สหกรณ์ออมทรัพย์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต จำกัด มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ผู้เขียนหลัก อีเมล: wsudsiri@hotmail.com

Suan Dusit University Saving and Credit Cooperative, Limited, Suan Dusit University, Corresponding Author, E-mail Address: wsudsiri@hotmail.com

² คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต อีเมล: phatrapim@gmail.com

Management Science, Suan Dusit University, E-mail Address: phatrapim@gmail.com

³ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต อีเมล:

Management Science, Suan Dusit University, E-mail Address: wareesrisuraphol@gmail.com

ที่เกี่ยวข้องควรมีการเพิ่มสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุเพื่อให้มีรายได้ที่มากขึ้น มีมาตรการลดค่าใช้จ่ายและค่าครองชีพในปัจจุบันให้ความช่วยเหลือในการทำธุรกรรมทางการเงินและการปรับลดดอกเบี้ยสำหรับเกษตรกรและผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีการให้ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนทางการเงิน รวมถึง ส่งเสริม สนับสนุน และประชาสัมพันธ์ให้เห็นถึงความสำคัญของการออมและการลงทุน

คำสำคัญ: ศักยภาพ การวางแผนทางการเงิน วิสาหกิจชุมชน

Abstract

This research aimed to study about general status, financial potential of Community enterprise members in the northeast region, secondary to study the problem analyze on Financial planning of Community enterprise members in the northeast region and lastly to develop the guidance of financial potential development plan for community enterprise members in the northeastern area. The Samples of this study were Community enterprise members in Roi-Ed province. The study methodology was on documentary study, survey and in-depth interview. Statistics used in this study were frequency and percentage. The research results are as follows:

Analysis of general status, financial potential indicated that the most general status of Community enterprise members was female, married, graduate level was elementary education or lower, the main career of sample group was in agriculture, 3 – 4 people in family member are members of the community enterprise. By joining a group of community enterprises, most of them are looking for additional income, interest in saving and investing in the form of bank deposit or purchasing a Government Savings Bank lottery and getting more knowledge on financial planning. It was expected that after the age of 60, the samples would continue to work which should be sufficient for their expense, but if not enough, expenses may be reduced. Analysis of problems in financial planning found that factors may cause problems unable to make financial plans include occupation, main income, permanent expenses (professional expenses and the cost of repayment), debt from financial institutions and various funds and bank deposits or purchasing Government Savings Bank lottery. Therefore, the approach to developing financial planning potential is to support community enterprise groups in appropriate matters to form a stable career for farmers with a stable income and sustainable. As for the related agencies, there should be more welfare for the elderly in order to generate more income, provide the measures to reduce expenses and living expenses at present to assist in financial transactions, Interest reduction measures for farmers and people over 60 years old, providing knowledge about financial planning, including promoting, supporting and publicizing the importance of saving and investing.

Keywords: Potential, Financial planning, Community enterprise

บทนำ

จากข้อมูลประชากรในประเทศไทย ปี 2562 มีจำนวน 64,929,153 คน แบ่งเป็น เพศชาย จำนวน 31,719,794 คน คิดเป็นร้อยละ 48.85 เพศหญิง จำนวน 33,209,359 คน คิดเป็นร้อยละ 51.15 หากแบ่งเป็นช่วงวัย พบว่า ช่วงวัยเด็กและวัยรุ่น (อายุ 0 – 20 ปี) จำนวน 15,808,027 คน คิดเป็นร้อยละ 24.35 ช่วงวัยทำงาน (อายุ 21 – 59 ปี) จำนวน 37,985,067 คน คิดเป็นร้อยละ 58.50 ช่วงวัยสูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) จำนวน 11,136,059 คน คิดเป็นร้อยละ 17.15 (กรมการปกครอง, 2562) ซึ่งองค์การสหประชาชาติ มองว่า การมีจำนวน

ประชากรที่อยู่ในช่วงวัยสูงอายุ มากกว่า ร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศนั้น เป็นการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้ว (ภารกิจโครงการและประสานงานวิจัย, 2555) จึงถือได้ว่า ประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ ดังนั้น หากคำนวณอายุเฉลี่ย พบว่า เพศชาย มีอายุเฉลี่ย 73.00 ปี เพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 80.10 ปี และหากคำนวณอายุเฉลี่ยที่คาดว่าจะมีชีวิตอยู่หลังจากอายุ 60 ปี พบว่า เพศชาย จะมีชีวิตอยู่อีก 17.10 ปี เพศหญิง จะมีชีวิตอยู่อีก 22.80 ปี (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, 2562) ซึ่งคาดว่าในอนาคตอายุเฉลี่ยจะมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้น ทั้งนี้ มีการสำรวจรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนอยู่ที่ 26,018.42 บาท ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนอยู่ที่ 20,742.12 บาท ส่วนหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนอยู่ที่ 180,297.49 บาท (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563) เมื่อนำรายได้ที่ได้รับมาหักกับค่าใช้จ่าย พบว่า มีรายได้คงเหลือจากการใช้จ่ายเพียง 5,276.30 บาท แสดงให้เห็นว่า รายได้คงเหลือไม่สามารถนำไปชำระหนี้สินทั้งหมดได้ หากพิจารณาในระยะยาว เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ บางคนยังคงมีรายได้อยู่แต่ลดน้อยลงหรือบางคนอาจไม่มีรายได้เลย แต่ยังคงมีค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิต การดูแลรักษาสุขภาพ และบางคนยังต้องจ่ายชำระหนี้ที่ยังคงมีอยู่ ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาทางการเงินแก่ตนเอง ทำให้เป็นภาระของบุตรหลาน สังคม และประเทศชาติได้

จากจำนวนประชากรที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น หากแบ่งเป็นรายภาค พบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยมีจำนวนประชากรสูงสุด คือ 21,756,693 คน เป็นประชากรที่มีความรู้ความสามารถในด้านการเกษตรกรรม ทำนาปลูกข้าวเป็นหลัก รองลงมา คือ ทำไร่ ปลูกปอ ปลูกมันสำปะหลัง ข้าวโพด ถั่วเขียวถั่วเหลือง ถั่วลิสง และเลี้ยงสัตว์ การประกอบอาชีพส่วนใหญ่ทำเพื่อพอกินพอใช้ตลอดปี ถ้าเหลือถึงนำไปขายหรือแลกเปลี่ยนเป็นอย่างอื่น (ประจักษ์สุอีสาน, 2562) ฉะนั้น หลังฤดูกาลเก็บเกี่ยวก็จะว่างจากการทำงาน จึงหันมาจัดตั้งกลุ่มขึ้นเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันเป็นการหารายได้เสริม อีกทั้งเป็นการนำแนวทางเศรษฐกิจชุมชนหรือแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ด้วยการจัดตั้ง “วิสาหกิจชุมชน” โดยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีวิสาหกิจชุมชน จำนวน 45,263 แห่ง จากจำนวน 85,655 แห่ง ทั่วประเทศ (กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร, 2562) ซึ่งวิสาหกิจชุมชนนั้นมีความสำคัญในการสร้างรากฐานความมั่นคงให้กับประเทศได้ เป็นการดำเนินการกิจกรรมโดยชุมชน เพื่อชุมชนระดับรากหญ้าให้เข้มแข็งช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจภายในชุมชนท้องถิ่นและกระจายโอกาสการประกอบอาชีพให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ และกระจายโอกาส ลดภาระค่าใช้จ่าย ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น ดังนั้น บุคคลที่เป็นสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนต่างๆ จะมีการนำแนวทางของการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อเป็นหลักในการวางแผนทางการเงินให้มีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่าย และมีเงินเหลือสำหรับเก็บออม รวมถึง การเตรียมความพร้อมแก้ปัญหาในระยะยาวที่อาจเกิดขึ้นในช่วงบั้นปลายของชีวิตได้

จากประเด็นที่กล่าวมาข้างต้น คณะผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญของปัญหาเกี่ยวกับการวางแผนทางการเงินของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเลือกพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนมากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเมื่อพิจารณาข้อมูลรายได้ ค่าใช้จ่าย และหนี้สินของประชากรในจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนสูงกว่าค่าใช้จ่ายเพียง 1,499 บาท ส่วนหนี้สินต่อรายได้ของครัวเรือนมีสัดส่วนต่ำที่สุด คือ 5.17 เท่า (สำนักงานสถิติร้อยเอ็ด, 2563) ดังนั้น จึงสนใจศึกษาสถานภาพทั่วไป ศักยภาพทางการเงิน วิเคราะห์ปัญหาในการวางแผนทางการเงิน และนำมาสร้างแนวทางการพัฒนาศักยภาพการวางแผนการเงินของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมถึงส่งเสริมวินัยและพฤติกรรมในการออมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนนั้นๆ เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้มีความมั่นคงและยั่งยืน ไม่เป็นภาระต่อสังคมหรือประเทศชาติ และเป็นต้นแบบให้แก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสม และยั่งยืนสืบไป โดยมุ่งเน้นเพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชนและสมาชิกในชุมชนให้สามารถสร้างความเข้มแข็งมาสู่ชุมชน และเป็นฐานรากทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานภาพทั่วไป และศักยภาพทางการเงินของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาในการวางแผนทางการเงินของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาศักยภาพการวางแผนทางการเงินของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้อย่างยั่งยืน

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 ได้ให้ความหมายของ วิสาหกิจชุมชน ไว้ว่า “วิสาหกิจชุมชน หมายความว่า กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดย คณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกัน และรวมตัวกันประกอบกิจการ ไม่ว่าจะเป็ นนิติบุคคล หรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้ และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน”

วิสาหกิจชุมชน จะแบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก (กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2562) ได้แก่ 1) วิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน คือ วิสาหกิจชุมชนที่เน้นการผลิตเพื่อพึ่งพาตนเองแบบพอเพียง โดยจะเป็นการผลิตเพื่อการใช้ในครอบครัวหรือในท้องถิ่น ได้แก่ ข้าว อาหาร สมุนไพร ปุ๋ย ของใช้ (หมายถึง แชมพู น้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้า สบู่ เป็นต้น) ซึ่งชาวบ้านทั่วไปจะสามารถทำได้ในชีวิตประจำวัน 2) วิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า คือ วิสาหกิจชุมชนที่มีการผลิตสินค้ามีลักษณะเฉพาะตัว มีสูตรเด็ดเคล็ดลับ มีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น การผลิตได้มาตรฐาน สามารถนำไปจำหน่ายแข่งขันกับผลิตภัณฑ์หรือสินค้าทั่วไปได้

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (สำนักราชบัณฑิตยสถาน, 2562) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ศักยภาพ” ไว้ว่า ศักยภาพ หมายถึง ภาวะแฝง อำนาจหรือคุณสมบัติที่มีแฝงอยู่ในสิ่งต่างๆ อาจทำให้พัฒนาหรือให้ปรากฏเป็นสิ่งที่ประจักษ์ได้

ชัยวัฒน์ สุรวิชัย (สยามรัฐออนไลน์, 2559) ได้กล่าวถึง แนวทางการพัฒนาศักยภาพของคน โดยการกำจัดจุดอ่อนและเสริมจุดแข็ง มีขั้นตอน ดังนี้ 1) สำรวจค้นหาจุดอ่อนและจุดเด่น สิ่งสำคัญที่สุดในการพัฒนาตนเอง คือ การค้นหาตัวเองว่ามีจุดอ่อนและจุดเด่นตรงไหนบ้าง สามารถทำการวิเคราะห์ได้หลายวิธี 2) จัดลำดับความสำคัญ เมื่อเราทราบจุดเด่นและจุดอ่อนของตัวเองให้จัดลำดับความสำคัญว่าเรื่องใดที่ต้องพัฒนาอย่างเร่งด่วน และเรื่องใดควรกำจัดออกไป 3) ลงมือกำจัดจุดอ่อนและพัฒนาจุดเด่น โดยการปฏิบัติให้ได้จริง แนะนำให้ทำทีละอย่าง เช่น ช่วงแรกอาจจะพัฒนาในเรื่องการปรับทัศนคติก่อน เมื่อทำได้สำเร็จแล้วค่อยพัฒนาในเรื่องอื่นๆ ต่อไป จุดหักเหที่สำคัญในการลงมือปฏิบัติเพื่อพัฒนาตัวเองอยู่ที่ “อย่าลืมนึกความตั้งใจ” คนบางคนทอดทิ้งความอดทนอดกลั้น พ่ายแพ้ภัยตัวเอง พยายามหาแรงบันดาลใจหรือแรงจูงใจเพื่อนำมาเสริมพลังอย่างต่อเนื่อง 4) ประเมินผลและแก้ไขปรับปรุง เมื่อเราได้กำจัดจุดอ่อนหรือเสริมจุดแข็งให้กับชีวิตแล้ว สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ สามารถตั้งเป้าหมายที่ท้าทายเพิ่มขึ้นไปอีก ประเด็นสำคัญคือ เราต้องเอาชนะใจตนเองให้ได้ เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่ ซึ่งเกิดจากการกำจัดจุดอ่อน และพัฒนาจุดเด่น

แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคล

The Certified Financial Planner Board of Standard (CFP Board) (2017) เป็นองค์กรที่ดูแลเรื่องการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลในสหรัฐอเมริกา ได้นิยามคำว่า “การวางแผนทางการเงินส่วนบุคคล” ไว้ว่า

การวางแผนทางการเงินส่วนบุคคล เป็นการทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินชีวิต (Life Goals) ของบุคคล โดยผ่านการบริหารและการวางแผนการเงิน ซึ่งถูกออกแบบมาเพื่อใช้ของแต่ละบุคคล ซึ่งเกี่ยวข้องกับตั้งแต่การรวบรวมข้อมูลทางการเงินของบุคคล กำหนดวัตถุประสงค์ ตรวจสอบฐานะการเงินในปัจจุบัน กำหนดกลยุทธ์ และแผนการเงิน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในอนาคต

รัชนิกร วงศ์จันทร์ (2555, น. 5-6) ได้กล่าวถึง วัตถุประสงค์ของการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลไว้ ดังนี้ 1) เพื่อให้มีความรู้และความเข้าใจด้านการเงิน เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของ "เงิน" ในระบบเศรษฐกิจและเข้าใจสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการเงินส่วนบุคคล เพื่อให้สามารถตัดสินใจทางการเงินในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม 2) เพื่อให้มีความสามารถด้านการเงิน สามารถใช้ความรู้ความเข้าใจทางการเงินในชีวิตประจำวันอย่างรอบรู้ และเฉลียวฉลาด รู้จักจัดลำดับความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจทางการเงิน สามารถบริหารการเงินในชีวิตประจำวัน และแก้ไขปัญหาทางการเงินที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม 3) เพื่อให้มีความรับผิดชอบทางการเงิน สามารถรับผิดชอบในการจัดหาเงิน การใช้จ่ายเงินอย่างเหมาะสม คุ่มค่า และมีจริยธรรม รับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ 4) เพื่อให้รู้วิธีการบริหารและจัดการ "เงิน" รู้และสามารถปฏิบัติตามแผนการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์และสถานะของแต่ละบุคคลในการจัดหาเงิน การออมการใช้จ่าย การลงทุน โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลตอบแทนและผลกระทบของทางเลือกต่างๆ

รัชนิกร วงศ์จันทร์ (2555, น. 19) ได้อธิบายถึง กระบวนการวางแผนทางการเงิน (Financial planning process) เป็นการเตรียมความพร้อมทางการเงินของบุคคล โดยการนำเป้าหมายทางการเงินของบุคคลมาวางแผนการเงินและปฏิบัติตามอย่างเป็นขั้นตอน จะช่วยให้บรรลุเป้าหมายทางการเงินและช่วยให้มีวินัย โดยกระบวนการหรือขั้นตอนการวางแผนการเงินของบุคคล แบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 การกำหนดเป้าหมายทางการเงิน ขั้นที่ 2 การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และประเมินฐานะการเงินส่วนบุคคล ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลและการสรรหาทางเลือก ขั้นที่ 4 การจัดทำแผนการเงินส่วนบุคคล ขั้นที่ 5 การดำเนินการปฏิบัติตามแผนการเงิน ขั้นที่ 6 การทบทวนตรวจสอบและแก้ไขแผนการเงิน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กฤตภาส เลิศสงคราม (2555) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการออมและปัจจัยที่มีผลต่อการออมของพนักงานบริษัทพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ พบว่า ส่วนใหญ่ออมกับสถาบันการเงิน เพื่อไว้ใช้จ่ายยามฉุกเฉิน โดยมีเงินออมต่ำกว่า 5,000 บาท ควรหามาตรการในการกระตุ้นการออมให้เพิ่มขึ้น เมื่อจำนวนสมาชิกในครอบครัวเพิ่มขึ้นทำให้การออมลดลงด้วย จึงควรมีการวางแผนครอบครัวและการวางแผนด้านค่าใช้จ่ายของครอบครัวให้เหมาะสม

กุลศ สุนทรธาดา และธารทิพย์ จินดาคำ (2557) ศึกษาเรื่อง การออมของครัวเรือนไทย: มองภาพสะท้อนจากคนรุ่นเกิดล้าน ประชากรรุ่นเกิดล้าน หมายถึง ประชากรที่เกิดช่วงปี 2506 ถึง 2562 ซึ่งมีอัตราการเกิดเกินล้านคนต่อปี พบว่า ร้อยละ 30 ของครัวเรือนทั้งหมดไม่มีการออมเลย มีครัวเรือนที่มีการออม ร้อยละ 70 แต่เงินออมต่อครัวเรือนโดยเฉลี่ยมีเพียง 6,000 บาทต่อเดือน หรือประมาณ ร้อยละ 23 ของรายได้ต่อเดือนโดยเฉลี่ย

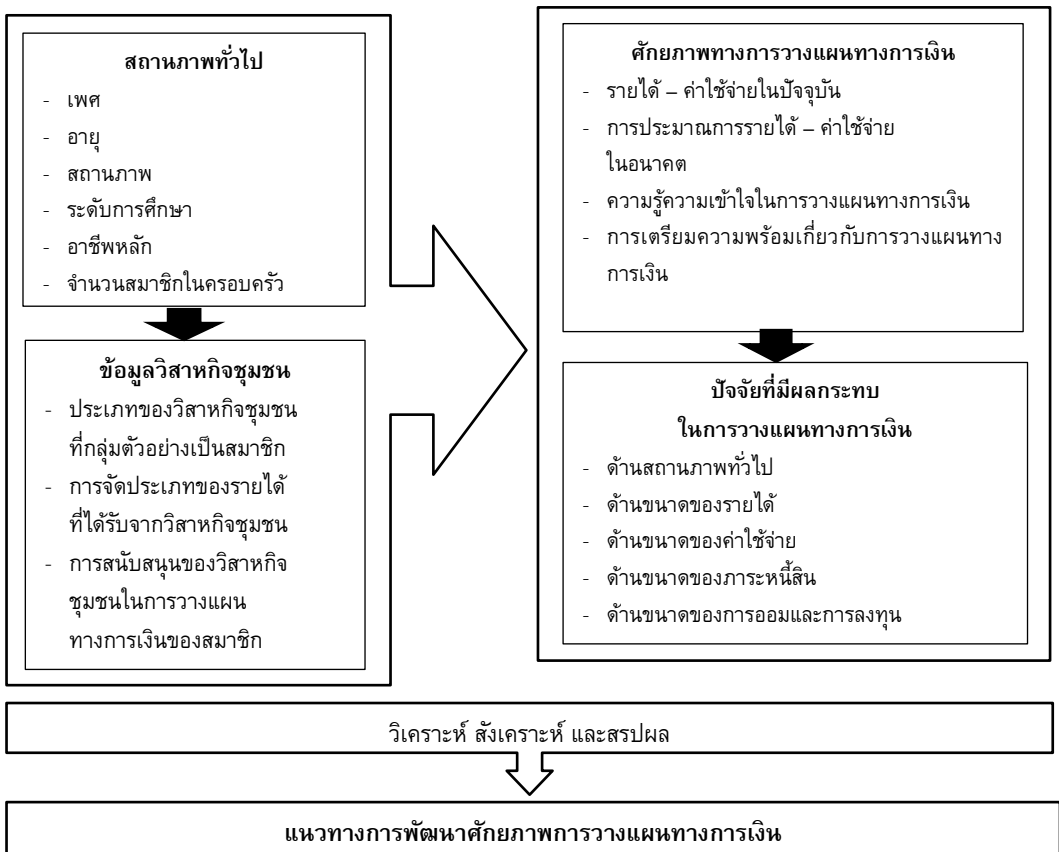
จันทร์เพ็ญ บุญญา (2551) ศึกษาเรื่อง การจัดการการเงินส่วนบุคคล: กรณีศึกษาเฉพาะกลุ่มวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ส่วนใหญ่จะมีวิธีการหารายได้พิเศษรวมกับรายได้ประจำ มีความรู้ความเข้าใจการวางแผนการเงินส่วนบุคคล กรณีมีเงินเหลือจะนิยมฝากธนาคาร หากมีเงินไม่พอใช้จ่ายก็มักจะเลือกวิธีลดค่าใช้จ่าย

ณิชาภา กุณวงศ์ (2556) ศึกษาเรื่อง การวางแผนการเงินส่วนบุคคลของประชาชน ตำบลบ้านดง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง พบว่า มีการวางแผนการเงินส่วนบุคคลแบบประจำเดือน ได้ข้อมูลจากสื่อโทรทัศน์/วิทยุ และประสบการณ์ตรงของตัวเอง ใช้ในการวางแผนเกี่ยวกับการบริโภคและอุปโภคมากที่สุด ต้องการออมและลงทุนในเงินฝากออมทรัพย์ ส่วนกลุ่มที่ไม่มีวางแผนทางการเงินเนื่องมาจากรายได้ไม่แน่นอน และไม่แน่ใจถึงประโยชน์ของการวางแผนการเงิน

พัฒน์ ทองพึ้ง (2555) ศึกษาเรื่อง การวางแผนการเงินส่วนบุคคลเพื่อวัยเกษียณอายุ: กรณีศึกษา เฉพาะครูโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า มีการออมจากเงินบำเหน็จเงินบำนาญเลี้ยงชีพข้าราชการ (กบข.) การลงทุนในเงินฝากธนาคาร การลงทุนหุ้นสหกรณ์ ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการวางแผนทางการเงินเมื่อวัยเกษียณอายุ ซึ่งเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ รายได้ประจำ สถานภาพของครอบครัว ตำแหน่งหน้าที่การงาน เงินบำเหน็จบำนาญเลี้ยงชีพข้าราชการ และอายุงาน

อเนก ชิตเกษร และพรพรรณ ชัยปิ่นชนะ (2556) ศึกษาเรื่อง การจัดการรายจ่ายและเพิ่มรายได้ ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า รายได้หลักจากการเกษตร ส่วนรายได้เสริมจากการทำกิจกรรมไม่เข้าใจพฤติกรรมค่าใช้จ่ายของครัวเรือน เนื่องจากไม่ให้ความสำคัญต่อการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือน ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการรายจ่ายและเพิ่มรายได้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การสร้างความตระหนักและการยอมรับถึงประโยชน์ของการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือน การกำหนดแผนกิจกรรมเพื่อลดรายจ่ายและนำไปสู่การออมอย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัย โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสม (Mixed methodology) ที่ผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ของสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 4 (สสก. 4) ประกอบด้วย วิสาหกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จดทะเบียนไว้กับกองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร จำนวน 20 จังหวัด การกำหนดกลุ่มตัวอย่างทำการคัดเลือกจากจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีจำนวนวิสาหกิจชุมชนมากที่สุด คือ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 4,669 แห่ง มีสมาชิก 86,669 คน (กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร, 2562) ด้วยการเปิดตารางที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่างจากสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 400 ตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามที่จัดทำขึ้นตามกรอบแนวคิด (Conceptual framework) เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานะภาพทั่วไปและศักยภาพทางการเงินสำหรับสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากนั้น ทำการเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการวางแผนทางการเงินทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านขนาดของรายได้ ด้านขนาดของค่าใช้จ่าย ด้านขนาดของภาระหนี้สิน ด้านการออมและการลงทุน นอกจากนี้ เพื่อนำมาสร้างแนวทางการวางแผนทางการเงินสำหรับสมาชิกของวิสาหกิจชุมชน ผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลได้นำมาทำการวิเคราะห์ โดยการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าสถิติ ความถี่ ร้อยละ เพื่อดูความแตกต่างของกลุ่มตัวอย่างที่มาจากที่ต่างกัน และวิเคราะห์เนื้อหาสำหรับข้อคำถามที่เป็นปลายเปิด

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) ได้แก่ หัวหน้าวิสาหกิจชุมชน หรือตัวแทนสมาชิกวิสาหกิจชุมชน จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีประเด็นคำถามเกี่ยวกับศักยภาพทางการเงิน ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการวางแผนทางการเงิน รวมทั้ง ปัญหาในการวางแผนทางการเงินของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อเป็นแนวทางในการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth interview) ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล หลังจากนั้น จะใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ด้วยการถอดข้อความ นำมาให้รหัสตามประเด็นที่สนใจ วิเคราะห์ สังเคราะห์ ตีความ และนำมาร้อยเรียงเสนอข้อมูลอยู่ในรูปรายงานในเชิงพรรณนาความ (Descriptive approach)

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์สถานะภาพทั่วไปและศักยภาพทางการเงิน

ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 266 คน คิดเป็นร้อยละ 66.50 ช่วงอายุ 40 – 59 ปี จำนวน 260 คน คิดเป็นร้อยละ 65.00 สถานภาพสมรส จำนวน 305 คน คิดเป็นร้อยละ 76.25 มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า จำนวน 225 คน คิดเป็นร้อยละ 56.25 มีอาชีพหลัก คือ เกษตรกร จำนวน 302 คน คิดเป็นร้อยละ 75.50 จำนวนสมาชิกในครอบครัว 3 – 4 คน จำนวน 218 คน คิดเป็นร้อยละ 54.50 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของลักษณะทางประชากรศาสตร์ (n = 400)

ลักษณะทางประชากรศาสตร์	จำนวน	ร้อยละ
เพศหญิง	266	66.50
ช่วงอายุ 40 – 59 ปี	260	65.00
สถานภาพสมรส	305	76.25
ระดับการศึกษาประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	225	56.25
อาชีพหลักเกษตรกร	302	75.50
จำนวนสมาชิกในครอบครัว 3 – 4 คน	218	54.50

ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน จำนวน 280 คน คิดเป็นร้อยละ 70.00 รายได้ที่ได้รับจากวิสาหกิจชุมชนถือเป็นรายได้เสริม จำนวน 305 คน คิดเป็นร้อยละ 76.25 วิสาหกิจชุมชนให้การสนับสนุนในการวางแผนทางการเงินด้วยวิธีการแนะนำและให้ความรู้เกี่ยวกับการออม จำนวน 208 คน คิดเป็นร้อยละ 44.54 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลวิสาหกิจชุมชน (n = 400)

ข้อมูลวิสาหกิจชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
สมาชิกของวิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน	280	70.00
รายได้ที่ได้รับจากวิสาหกิจชุมชนถือเป็นรายได้เสริม	305	76.25
วิสาหกิจชุมชนให้การแนะนำและให้ความรู้เกี่ยวกับการออม	208	44.54

สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการวางแผนทางการเงิน จำนวน 318 คน คิดเป็นร้อยละ 79.50 สนใจการออมและการลงทุนในรูปแบบการนำเงินฝากธนาคารหรือซื้อสลากออมสิน จำนวน 223 คน คิดเป็นร้อยละ 42.13 และยังต้องการความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการวางแผนทางการเงิน จำนวน 340 คน คิดเป็นร้อยละ 85.00 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนทางการเงิน (n = 400)

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนทางการเงิน	จำนวน	ร้อยละ
มีความรู้เกี่ยวกับการวางแผนทางการเงิน	318	79.50
สนใจการออมและการลงทุนแบบเงินฝากธนาคาร / สลากออมสิน	223	42.13
ต้องการความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการวางแผนทางการเงิน	340	85.00

สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่คาดว่าหลังจากอายุ 60 ปี จะยังคงทำงานต่อไป จำนวน 383 คน คิดเป็นร้อยละ 95.75 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวน 236 คน คิดเป็นร้อยละ 59.00 ซึ่งจะใช้จ่ายเพียงพอ จำนวน 265 คน คิดเป็นร้อยละ 66.25 หากรายได้ไม่เพียงพอจะแก้ปัญหาโดยการลดค่าใช้จ่ายลง จำนวน 246 คน คิดเป็นร้อยละ 53.36 มีการวางแผนทางการเงินภายหลังจากอายุ 60 ปี จำนวน 327 คน คิดเป็นร้อยละ 81.75 โดยเลือกวิธีการออมและการลงทุนในรูปแบบการนำเงินฝากธนาคารหรือซื้อสลากออมสิน จำนวน 286 คน คิดเป็นร้อยละ 43.14 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนและร้อยละของการเตรียมความพร้อมทางการเงินภายหลังอายุ 60 ปี (n = 400)

การเตรียมความพร้อมทางการเงินภายหลังอายุ 60 ปี	จำนวน	ร้อยละ
หลังจากอายุ 60 ปี จะยังคงทำงานต่อไป	383	95.75
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่า 10,000 บาท	236	59.00
คาดว่าจะได้รับรายได้ที่เพียงพอ	265	66.25
หากรายได้ไม่เพียงพอจะแก้ปัญหาโดยการลดค่าใช้จ่ายลง	246	53.36
มีการวางแผนทางการเงินภายหลังอายุ 60 ปี	327	81.75
วิธีการออมและการลงทุนในรูปแบบเงินฝากธนาคาร / สลากออมสิน	286	43.14

การวิเคราะห์ปัญหาในการวางแผนทางการเงิน

ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลที่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนคิดว่ามีผลกระทบต่อการวางแผนทางการเงินในระดับมาก คือ อาชีพ ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร มีรายได้ไม่แน่นอน ไม่มั่นคง ไม่มากพอเดือนไหนเหลือก็ออม ไม่มีเหลือก็ไม่ออม จึงส่งผลให้ไม่สามารถปฏิบัติได้เป็นประจำหรือสม่ำเสมอ จึงมีการเข้าร่วมเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่สามารถสร้างรายได้เพิ่มให้กับสมาชิก แต่รายได้ที่ได้รับก็ไม่มากนัก มีหนี้สินที่ทำการกู้ยืมเงินมาใช้ก่อนหน้านี้นี้ และในปัจจุบันต้องทำการใช้คืนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ย

ปัจจัยด้านขนาดของรายได้ที่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนคิดว่ามีผลกระทบต่อการวางแผนทางการเงินในระดับมาก คือ รายได้หลัก ซึ่งส่วนใหญ่มาจากการประกอบอาชีพเกษตรกร ทำให้มีรายได้ไม่มากพอรายได้น้อยกว่ารายจ่าย มีรายได้ที่ได้รับจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกเป็นรายได้เสริม แต่ไม่มีตลอด พออายุมากทำงานไม่ไหวก็หวังจะพึ่งพาอาศัยบุตรหลานให้ดูแล แต่บุตรหลานก็ประกอบอาชีพเกษตรกรเช่นเดียวกัน อาจจะทำให้ไม่สามารถดูแลผู้สูงอายุได้

ปัจจัยด้านขนาดของค่าใช้จ่ายที่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนคิดว่ามีผลกระทบต่อการวางแผนทางการเงินในระดับมาก คือ ค่าใช้จ่ายประจำ ค่าใช้จ่ายจากการประกอบอาชีพ และค่าใช้จ่ายในการผ่อนชำระหนี้ ซึ่งค่าใช้จ่ายประจำเกิดจากค่าใช้จ่ายต่างๆ ภายในครัวเรือน ค่าใช้จ่ายจากการประกอบอาชีพเกิดจากค่าวัสดุอุปกรณ์ ค่าปุ๋ย ค่าใช้จ่ายทางด้านการศึกษา ส่วนค่าใช้จ่ายในการผ่อนชำระหนี้เป็นหนี้ที่มีอยู่ก่อนแล้วและในปัจจุบันต้องใช้คืนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ย

ปัจจัยด้านขนาดของภาระหนี้สินที่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนคิดว่ามีผลกระทบต่อการวางแผนทางการเงินในระดับมาก คือ เงินกู้สถาบันการเงินและกองทุนต่างๆ ส่วนใหญ่มีความเข้าใจว่าการวางแผนการเงินเพื่อไว้ใช้ในอนาคตเป็นสิ่งสำคัญ ช่วงที่ยังสามารถทำงานได้ต้องนำเงินเก็บออมฝากไว้ใช้ในยามที่อายุมากหรือไม่สามารถทำงานได้แล้ว ไม่ต้องไปยืมเงินจากญาติหรือลูกหลานหรือเป็นหนี้ ด้วยการเก็บออมเงินไว้หารายได้เพิ่มลดค่าใช้จ่ายลง รวมทั้ง การหยุดการกู้ยืมเงินเพิ่ม เพื่อที่จะได้ไม่เกิดการเป็นหนี้เพิ่มขึ้น โดยได้รับความรู้มาจาก สื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือ สื่อออนไลน์ต่างๆ

ปัจจัยด้านขนาดการออมและการลงทุนที่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนคิดว่ามีผลกระทบต่อการวางแผนทางการเงินในระดับมาก คือ การนำเงินฝากธนาคารหรือซื้อสลากออมสิน ซึ่งส่วนใหญ่มีความเข้าใจว่าการวางแผนทางการเงินนั้นเป็นการจัดระบบของการออมเงิน การนำรายได้มาหักค่าใช้จ่ายที่เหลือถือเป็นเงินออม เป็นวิธีการออมเงินตามความสามารถที่ทำให้ไม่มีแผนการทางการเงินทั้งระยะสั้นหรือระยะยาว ไม่มีการทบทวนแผนการเงิน และไม่มีควมสม่ำเสมอในการออม เป็นการออมเงินตามปกติทั่วไปด้วยการฝากเงินกับธนาคาร กองทุนหมู่บ้าน กองทุนการออมแห่งชาติ (ก.อ.ช.) ซื้อกรมธรรม์ประกันภัยแบบได้เงินคืน และกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์กับชุมชนที่อยู่อาศัย บางคนมีอาชีพเป็นข้าราชการก็จะมีการออมเงินฝากสะสมไว้กับทาง กบข. ของหน่วยงานราชการ

การวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาศักยภาพการวางแผนทางการเงิน

1. อาชีพ ถือเป็นปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลที่มีผลกระทบต่อการวางแผนทางการเงิน ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาหรือทำให้ไม่สามารถวางแผนทางการเงินได้ ดังนั้น จึงควรให้การสนับสนุนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเรื่องต่างๆ ที่เหมาะสม เช่น การฝึกอบรมทักษะในการประกอบอาชีพ การให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เป็นต้น เพื่อสร้างอาชีพที่มั่นคงให้แก่เกษตรกรและยังส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้ ที่มั่นคงและยั่งยืนอีกด้วย

2. รายได้หลัก ถือเป็นปัจจัยด้านขนาดของรายได้ที่มีผลกระทบต่อการวางแผนทางการเงิน ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาหรือทำให้ไม่สามารถวางแผนทางการเงินได้ ดังนั้น ควรมีการเพิ่มสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีรายได้ที่มากขึ้น เช่น การเพิ่มเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ การให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ แก่ผู้สูงอายุที่ไม่มีรายได้และไม่สามารถประกอบอาชีพได้

3. ค่าใช้จ่ายประจำ ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ ค่าใช้จ่ายในการผ่อนชำระหนี้ ถือเป็นปัจจัยด้านขนาดของค่าใช้จ่ายที่มีผลกระทบต่อการวางแผนทางการเงิน ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาหรือทำให้ไม่สามารถวางแผนทางการเงินได้ ดังนั้น ควรมีมาตรการลดค่าใช้จ่ายและค่าครองชีพในปัจจุบันลง ปรับลดดอกเบี้ยเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรในการจ่ายชำระหนี้สิน

4. เงินกู้สถาบันการเงินและกองทุนต่างๆ ถือเป็นปัจจัยด้านขนาดของภาระหนี้สินที่มีผลกระทบต่อ การวางแผนทางการเงิน ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาหรือทำให้ไม่สามารถวางแผนทางการเงินได้ ดังนั้น ควรให้ความช่วยเหลือในการทำธุรกรรมทางการเงินกับภาครัฐแก่เกษตรกรและผู้ที่มีอายุเกิน 60 ปี อีกทั้ง ควรมี มาตรการปรับลดดอกเบี้ยสำหรับเกษตรกร และลดอัตราการจัดเก็บภาษีเงินได้สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

5. การนำเงินฝากธนาคารหรือซื้อสลากออมสิน ถือเป็นปัจจัยด้านขนาดของการออมและการลงทุน ที่มีผลกระทบต่อ การวางแผนทางการเงิน ที่อาจทำให้ไม่สามารถวางแผนทางการเงินได้ ดังนั้น ควรให้ความรู้ เกี่ยวกับการวางแผนทางการเงินให้กับบุคคลทั่วไปเพิ่มเติม เพื่อให้ได้รับความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง สามารถ นำไปวางแผนการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และการเก็บออมเงินให้เพียงพอต่อการดำเนินชีวิตในวัยสูงอายุที่ ไม่ได้ประกอบอาชีพหรือไม่สามารถทำงานได้แล้ว รวมถึง ส่งเสริม สนับสนุน และประชาสัมพันธ์ให้บุคคล ทั่วไปเห็นถึงความสำคัญของการออมและการลงทุน มีการเพิ่มการบริการในการออมของกองทุนการออม แห่งชาติให้ชุมชนเข้าถึงได้โดยตรง และการบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในแต่ละเดือน ให้หัก 5 – 10% เข้าบัญชีเงินฝากหรือเงินกองทุนเพื่อเป็นการเก็บออม

สรุปและอภิปรายผล

1. ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลที่มีผลกระทบต่อการวางแผนทางการเงิน คือ อาชีพ โดยที่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เน้นประกอบอาชีพเกษตรกร ทำนาเป็นอาชีพหลัก ได้รับการศึกษาใน ระดับประถมศึกษา ซึ่งส่งผลต่อรายได้ประจำที่ได้รับ และสอดคล้องกับ สุขใจ น้ำผุด อนุชานฎ เจริญจิตรกรรม และสมนึก วิวัฒน์ (2557) ที่ได้กล่าวว่า ปัจจัยที่กำหนดรายได้ของบุคคล ประกอบด้วย อายุ การศึกษา อาชีพ และคุณสมบัติเฉพาะตัว ซึ่งอาชีพ (Career) เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการศึกษา เมื่อจบการศึกษา จากสาขาวิชาต่างๆ ก็ควรเลือกที่จะทำงานที่เกี่ยวข้องกับสาขาที่ตนเองได้เรียนมาแต่หากสาขาอื่นๆ เป็น วิชาชีพขาดแคลน รายได้ที่จะได้รับก็อาจสูงขึ้น การที่จะประสบความสำเร็จในอาชีพนั้นจึงขึ้นอยู่กับ การเลือก ศึกษาในสายอาชีพที่ถูกต้องและประสบการณ์ในการทำงานรวมถึงความชอบและความถนัดในอาชีพของตน ซึ่งสอดคล้องกับ ณิชภาภา กุณวงศ์ (2556) ได้ศึกษาเรื่อง การวางแผนการเงินส่วนบุคคลของประชาชน ตำบล

บ้านดง อำเภอมะเมาะ จังหวัดลำปาง พบว่า อายุ อาชีพ และรายได้ มีความสัมพันธ์กับการวางแผนการเงินส่วนบุคคลประจำวัน ประจำสัปดาห์ ประจำเดือน และประจำปี หรือแผนการเงินในระยะยาวต่างๆ เพราะอาชีพที่บุคคลทำนั้นจะก่อให้เกิดรายได้ทั้งรายได้ประจำและรายได้เสริม เพื่อนำมาใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตของบุคคลและครอบครัวหรือเพื่อการเก็บออมไว้ใช้ในอนาคต

2. ปัจจัยด้านขนาดของรายได้ที่มีผลกระทบต่อการวางแผนทางการเงิน คือ รายได้หลักที่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมาจากการประกอบอาชีพ โดยสอดคล้องกับ พัทธนี ทองพึ้ง (2555) ศึกษาเรื่องการวางแผนการเงินส่วนบุคคลเพื่อวัยเกษียณอายุ: กรณีศึกษาเฉพาะครูโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการวางแผนทางการเงินเมื่อยามเกษียณอายุจากมากไปหาน้อย ได้แก่ รายได้ประจำ สถานภาพของครอบครัว ตำแหน่งหน้าที่การงาน เงินบำเหน็จบำนาญเลี้ยงชีพข้าราชการ และอายุงาน ถ้าบุคคลมีอาชีพที่มีคนมีรายได้ประจำที่สม่ำเสมอและมีความมั่นคงก็จะมีชีวิตที่ดีและมั่นคงตามรายได้ที่ตนเองได้รับ โดยที่ กฤษฎา เสกตระกูล (2553) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนการเงินส่วนบุคคลว่า การบริหารความมั่งคั่งของบุคคลเป็นกระบวนการจัดการให้เกิดความมั่งคั่งอย่างยั่งยืน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการเงินสำหรับตนเอง โดย 1) รู้หา (How to earn) รู้วิธีใช้ความสามารถของตน (Human assets) ในการหารายได้ 2) รู้เก็บ (How to save) การแบ่งรายได้มาเพื่อออมทันทีเป็นการสร้างวินัยทางการเงิน 3) รู้ใช้ (How to spend) การใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย 4) รู้ขยายดอกผล (How to invest) ต้องเรียนรู้ว่าเงินออมของเรามีทางเลือกอะไรบ้างที่จะนำไปขยายผลให้เหมาะกับระดับความเสี่ยงที่เรายอมรับได้ นั่นคือ เมื่อมีรายได้บุคคลก็ต้องวางแผนการเงินเพื่อให้มีเงินรายได้มากกว่ารายจ่ายที่เพียงพอและมีการเก็บออมเพื่ออนาคตแล้วก็ต้องรู้จักใช้เงินไปทำงานหรือลงทุน เพื่อให้เงินเกิดดอกออกผลเพิ่มเติมขึ้นมาในอนาคต

นอกจากนั้น กิจดิพร สิทธิพันธุ์ (2553) ได้กล่าวถึง ขอบเขตของการวางแผนทางการเงินว่า ควรรู้จักนำเครื่องมือต่างๆ ในการบริหารงาน (Financial management tools) มาใช้ให้เป็นประโยชน์ ได้แก่ 1) การสร้างฐานะความมั่นคงทางการเงิน (Financial health) ซึ่งได้แก่ การมีงานทำที่เหมาะสม เกิดรายได้ที่มั่นคง 2) การรู้จักใช้เงินอย่างฉลาด (Spending money wisely) ใช้เงินเป็นในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาหาร เครื่องนุ่งห่ม การคมนาคม และอื่นๆ 3) การใช้เงินเพื่อที่อยู่อาศัย (Home and other real estate) เพื่อความสุขสบาย ปลอดภัย และยังเป็นการลงทุนที่ไม่เสียหาย 4) การทำประกันภัย (Insurance program) เพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่ชีวิตและทรัพย์สิน 5) การลงทุนประเภทต่างๆ (Diversified investment portfolio) โดยเลือกหลักทรัพย์ที่ใช้ในการลงทุนและสถาบันที่เหมาะสม

อีกทั้ง สุขใจ นำฟูต อนุชานฎ เจริญจิตกรรม และสมนึก วิวัฒนะ (2557) ได้อธิบายการวางแผนรายได้ คือ รายได้ของบุคคลถือเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต เพราะการจะใช้จ่ายเงินมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับจำนวนรายได้ที่ได้รับประจำเป็นหลัก ซึ่งจะถูกจัดสรรใช้จ่ายไปตามความจำเป็นของแต่ละบุคคลหรือแต่ละครอบครัว ซึ่งส่วนใหญ่มักจะใช้จ่ายในเรื่องอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ตลอดจนพาหนะ การเดินทาง ฯลฯ ดังนั้น แหล่งที่มาของรายได้ประจำของตนที่มีความมั่นคงมากน้อยเพียงใดเพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนรายได้ รวมถึง การหารายได้เสริมนอกจากรายได้ประจำเพื่อความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินในอนาคตที่ไม่สามารถกำหนดได้

3. ปัจจัยด้านขนาดของค่าใช้จ่ายที่มีผลกระทบต่อการวางแผนทางการเงินที่เป็นปัญหาของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน คือ ค่าใช้จ่ายประจำ ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ ค่าใช้จ่ายในการผ่อนชำระหนี้ และค่าประกันภัย ที่ส่งผลทำให้ไม่สามารถวางแผนการเงินเนื่องจากไม่มีการควบคุมค่าใช้จ่ายให้เหมาะสมกับรายได้ ซึ่งสอดคล้องกับ สนทยา เขมวิรัตน์ และดวงใจ เขมวิรัตน์ (2556) ที่กล่าวว่า การวางแผนการเงิน

ส่วนบุคคลเป็นเครื่องมือควบคุมการใช้จ่าย ก่อให้เกิดการออมเงิน ป้องกันปัญหาหนี้สิน สามารถสร้างความมั่งคั่งและมั่นคงทางเศรษฐกิจและสามารถประเมินสถานะทางการเงินตนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม บุคคลจึงต้องมีการจัดเงินค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตให้เพียงพอต่อรายได้ที่รับในแต่ละเดือนหรือแต่ละปีให้ไม่เกินรายได้ที่ได้รับสุทธิ โดย จันท์เพ็ญ บุญฉาย (2551) ศึกษาเรื่อง การจัดการการเงินส่วนบุคคล: กรณีศึกษาเฉพาะกลุ่มวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า รายได้และรายจ่ายอยู่ในระดับพอ ๆ กัน ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นหรือหารายได้เสริมเพื่อเพิ่มรายได้ และจัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย เพื่อดูรายละเอียดในแต่ละเดือน โดยวิธีการจัดการการเงินที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด คือ การใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น ต้องมีการวางแผนใช้จ่ายในแต่ละเดือน และมีวินัยในการออมฝึกให้เป็นนิสัย รวมทั้งมีความสม่ำเสมอในการจัดทำบัญชี มีการทบทวนแผนการเงินเป็นระยะๆ เมื่อพบว่า ตนเองไม่สามารถบริหารจัดการรายจ่ายได้เพียงพอต่อรายจ่ายได้

ทั้งนี้ นอก ชิตเกษร และพรรณนุช ชัยปิ่นชนะ (2556) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการรายจ่ายและเพิ่มรายได้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ระบบการเงินภายในครัวเรือนของชุมชน ตำบลท่าต๋มมีรายได้หลักจากการเกษตร ซึ่งผลผลิตและราคาผลผลิตมีความผันผวน มีรายได้เสริมจากการทำกิจกรรมซึ่งปริมาณผลผลิตน้อยและคุณภาพต่ำ จึงไม่สามารถสร้างรายได้ได้อย่างเต็มที่ ปัญหาด้านรายจ่าย ชุมชนไม่มีความเข้าใจพฤติกรรมการใช้จ่ายของครัวเรือนอย่างแท้จริง ไม่มีการควบคุมค่าใช้จ่ายอย่างจริงจัง ดังนั้น ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการรายจ่ายและเพิ่มรายได้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ต้องเริ่มจากการสร้างความตระหนักและการยอมรับถึงประโยชน์ของการบันทึกบัญชีครัวเรือน การกำหนดแผนกิจกรรมเพื่อดำเนินการลดรายจ่ายตามข้อมูลจากการบันทึกบัญชีครัวเรือนเพื่อนำไปสู่การออมอย่างยั่งยืน โดยผู้ปฏิบัติต้องสร้างวินัยให้ตนเองและปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ

4. ปัจจัยด้านขนาดของภาระหนี้สินที่มีผลกระทบต่อการวางแผนทางการเงิน คือ การกู้เงินหรือเงินกู้จากสถาบันการเงินและกองทุนต่าง ๆ ซึ่งไม่ได้มีการวางแผนการเงินไว้ล่วงหน้า ซึ่งก็สอดคล้องกับรายได้ที่ได้รับที่มาจากการประกอบอาชีพเกษตรกร ทำนาเป็นส่วนใหญ่ ผลผลิตที่ได้รับในแต่ละปีไม่มีความแน่นอน และไม่สม่ำเสมอ บางปีราคาผลผลิตดีแต่ผลผลิตได้น้อย บางปีราคาต่ำแต่กลับผลิตได้มาก บางปีเกิดโรคระบาดหรือได้รับผลกระทบจากภัยภิบัติต่าง ๆ ทำให้ไม่มีผลผลิตออกสู่ตลาด บางส่วนก็สร้างหนี้ ค่ายา ค่าปุ๋ย ค่าต้นทุนกล้าไม้ต่าง ๆ ที่นำมาปลูก ซึ่งเป็นการซื้อเชื่อมาจากผู้ชาย จึงทำให้หนี้สินเกิดขึ้นตั้งแต่เริ่มที่จะทำการเพาะปลูกจึงส่งผลกระทบต่อรายได้ที่ได้รับโดยตรง ทำให้เงินไม่เพียงพอในการใช้จ่ายก็ไปกู้เงินก้อนเล็ก ๆ ก่อน แต่เมื่อประสบปัญหาหาเงินไม่ทันหรือขาดสภาพคล่องทางการเงินก็ไปกู้เงินก้อนใหญ่โดยเอาสินทรัพย์ไปค้ำประกันไว้กับธนาคารหรือเจ้าหนี้ โดยที่ไม่ได้มีการลดรายจ่ายหรือเพิ่มรายได้ จึงมีภาระหนี้สินเพิ่มขึ้น ซึ่ง พนมพลสุขวัฒน์ทรัพย์ (2558) ได้กล่าวถึงการวางแผนการบริหารหนี้ไว้ว่า เริ่มต้นด้วยการที่จะต้องรู้เรื่องหนี้ว่ามีหนี้สินรวมทุกประเภทเป็นเงินเท่าไร เมื่อตั้งใจจะสะสางหนี้ก้อนเดิมจะต้องหยุดสร้างหนี้ก้อนใหม่ หรืออย่าสร้างหนี้เพิ่มต้องรู้จักใช้จ่าย ตัดและควบคุมค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นระมัดระวังการใช้จ่ายให้มากขึ้น ต้องมีวินัยในการใช้เงินในแต่ละวันแต่ละเดือนอย่างเคร่งครัด และหาวิธีปลดหนี้ได้อย่างค่อยเป็นค่อยไป จัดลำดับความสำคัญของหนี้ที่ต้องเร่งชำระก่อนหลังเพื่อให้สามารถชำระหนี้ให้หมดไปได้โดยเร็วที่สุดที่สามารถทำได้ เพื่อจะได้ไม่เป็นภาระ หรือมีหนี้สินเพิ่มมากขึ้นในอนาคต

5. ปัจจัยด้านขนาดของการออมและการลงทุนที่มีผลกระทบต่อการวางแผนทางการเงิน คือ การที่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เก็บเงินโดยนำเงินฝากธนาคารหรือซื้อสลากออมสินเป็นหลักซึ่งเป็นการเก็บออมเงินสำหรับช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น ซึ่งก็สอดคล้องกับที่มาของรายได้ เมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตไปขายได้เงินมากก็นำไปฝากธนาคารไว้ส่วนหนึ่งส่วนที่เหลือนำไปใช้จ่ายหรือใช้หนี้ แต่เมื่อจำเป็นหรือต้องการ

ใช้เงินก็จะไปถอนเงินมาใช้ หรือไม่ก็นำสลากไปขายคืนธนาคารก่อนครบกำหนดจึงไม่ได้มีการวางแผนการเงินในระยะยาวเพื่อรองรับการเกษียณอย่างจริงจัง แต่กลับมองว่าตนเองรู้จักการเก็บออมเงิน โดยที่ไม่ได้มีความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริงในเรื่องการออมเงินเพื่ออนาคตของตน หรือการออมโดยการลงทุนในผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่ธนาคารได้เสนอขายในตลาดเพื่อลงทุน รวมถึงอัตราเงินเฟ้อต่างๆ โดยที่ ธนาคารแห่งประเทศไทย (2556) กล่าวว่า ปัจจัยที่ต้องพิจารณาในการออม คือ ปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อทางเลือกในการออมอาจดูจากผลิตภัณฑ์ ในรูปแบบต่างๆ ของสถาบันการเงิน ผลตอบแทนที่ได้รับจากการออมในรูปแบบต่างๆ อัตราเงินเฟ้อที่เป็นผลกระทบจากระบบเศรษฐกิจของประเทศที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน

ส่วนกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (2557) ได้กล่าวถึง แนวคิดของธนาคารโลก ที่เรียกว่า “สามเสาหลักของระบบเงินออมเพื่อวัยเกษียณ” (Three Pillars หรือ The Multi Pillar of Old Age Security) ไว้ว่า เป็นหลักการสร้างระบบบำนาญสมดุลและสามารถรองรับภาระในอนาคตที่จะต้องเลี้ยงดูผู้เกษียณอายุได้ในระดับที่เหมาะสม และไม่เพิ่มภาระภาษีให้กับประชาชนของประเทศ ขณะเดียวกัน ช่วยสร้างรายได้ของประเทศโดยใช้เงินออมของประชาชนในประเทศเป็นตัวขับเคลื่อนการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการลงทุน โดยมีรายละเอียด คือ เสาหลักต้นที่ 1 (Pillar 1) เป็นระบบบำนาญภาคบังคับที่รัฐบาลของแต่ละประเทศจัดให้แก่ประชาชนเพื่อสร้างหลักประกันเพื่อการชราภาพขั้นพื้นฐานของประเทศ เสาหลักต้นที่ 2 (Pillar 2) เป็นระบบเงินออมภาคบังคับ โดยรัฐบาลบังคับให้ประชาชนออมในขณะที่ทำงานอาจบริหารโดยเอกชนหรือหน่วยงานอิสระของรัฐ มีเงินกองทุน และมีการส่งเงินสะสมของสมาชิก และมีการสมทบจากนายจ้างเข้ากองทุนในบัญชีของสมาชิกแต่ละคน เสาหลักต้นที่ 3 (Pillar 3) เป็นระบบการออมภาคสมัครใจ และรัฐบาลให้การส่งเสริม อาจบริหารโดยภาคเอกชนมีเงินกองทุน และมีการส่งเงินสะสมของสมาชิกในจำนวนที่แน่นอนในบางครั้งอาจมีเงินสมทบจากนายจ้างเข้ากองทุนในบัญชีของแต่ละคนด้วย

โดย กฤตภาส เลิศสงคราม (2555) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการออมและปัจจัยที่มีผลต่อการออมของพนักงานบริษัทพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ กุศล สุทรธาดา และชารทิพย์ จินดาคำ(2557) ศึกษาเรื่องการออมของครัวเรือนไทย: มองภาพสะท้อนจากคนรุ่นเกดล้าน คือ การออมต่อครัวเรือนอยู่ในระดับต่ำ ควรหามาตรการในการกระตุ้นการออมให้เพิ่มขึ้น หรือการเพิ่มรายได้เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาทักษะและความสามารถของแรงงานสูงอายุให้มีศักยภาพให้สามารถทำงานได้ต่อไป ส่งเสริมและพัฒนาทักษะด้านฝีมือแรงงานสำหรับครัวเรือนที่มีอาชีพด้านเกษตรกรรมต้องเรียนรู้ที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อลดต้นทุนการผลิตลงเพิ่มรายได้ให้สูงขึ้นกว่ารายจ่าย และลดภาระหนี้สิน

ส่วนทางด้านการลงทุน สถาบันพัฒนาความรู้ตลาดทุน (2552) ได้กล่าวถึงการลงทุนไว้ว่าเป็นการชะลอการบริโภคในปัจจุบันเพื่อสะสมเงินออมสำหรับเป้าหมายการบริโภคในอนาคต มี 3 ประเภท คือ 1) การลงทุนเพื่อการบริโภค (Consumer investment) ผู้ลงทุนไม่ได้มุ่งหวังที่จะได้รับผลตอบแทนจากการลงทุน แต่ต้องการที่จะได้รับความสะดวกสบายหรือความพึงพอใจจากการใช้สินค้าหรือบริการนั้น 2) การลงทุนทำธุรกิจ (Business investment) ผู้ลงทุนมุ่งหวังกำไรจากการประกอบธุรกิจ สามารถลงทุนทางตรงโดยใช้เงินทุน และดำเนินกิจการด้วยตนเอง หรือการลงทุนทางอ้อมโดยเข้าร่วมลงทุนในกิจการอื่น 3) การลงทุนในหลักทรัพย์หรือการลงทุนด้านการเงิน (Financial or securities investment) เป็นการลงทุนในรูปแบบของหลักทรัพย์โดยผู้ลงทุนไม่ต้องประกอบธุรกิจเอง ทั้งนี้ สุดารัตน์ พิมลรัตนกานต์ (2555) ได้กล่าวถึงเป้าหมายสำหรับการลงทุน ดังนี้ 1) เป้าหมายสำหรับเป็นเงินทุนยามฉุกเฉิน สำรองเงินเพื่อใช้จ่ายในยามจำเป็นเร่งด่วน ประมาณ 6 เท่า ของเงินเดือน 2) เป้าหมายสำหรับเป็นเงินทุนเฉพาะอย่าง เช่น ซื้อทรัพย์สินที่มีราคาสูงไว้ใช้ในวัยเกษียณ หรือเก็บไว้เป็นมรดกให้ลูกหลาน 3) เป้าหมายสำหรับเป็นเงินทุนในการเก็งกำไร

เช่น ข้อตกลงค่าเช่าเพื่อเก็งกำไรในระยะสั้น สำหรับบุคคลที่ชอบความเสี่ยงและความท้าทาย สามารถนำเงินไปลงทุนในทรัพย์สินที่มีความเสี่ยงสูงเพื่อให้ได้ผลตอบแทนสูงได้เช่นกัน

กล่าวโดยสรุป กล่าวคือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มีความรู้ในด้านการวางแผนการออมเงินไว้ใช้จ่ายในอนาคตในระยะสั้นๆ โดยมีการเก็บออมตามรายได้ที่ได้รับจากการทำเกษตรกรรมที่เป็นรายได้หลักที่ไม่มีความสม่ำเสมอและไม่แน่นอน บางปีอาจมีมากบ้างน้อยบ้างขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ผลิตและขายได้ในแต่ละปี จึงไม่มีความแน่นอนของรายได้ แต่ก็ได้รับความรู้ในด้านการวางแผนการเงินจากสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นวิทยุ โทรทัศน์ หรือสื่อออนไลน์ โดยส่วนใหญ่เห็นว่าอาชีพและรายได้หลักมีผลกระทบต่อการวางแผนทางการเงิน แต่วิสาหกิจชุมชนที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ได้มีการแนะนำและให้ความรู้เกี่ยวกับการออม จึงมีการออมเงินในรูปแบบต่างๆ อยู่บ้าง โดยที่ส่วนใหญ่จะนำไปฝากธนาคารหรือซื้อสลากออมสิน อีกทั้งยังคงต้องการความรู้เพิ่มเติมในด้านการวางแผนการเงิน ดังนั้น ภาครัฐจึงควรมีการส่งเสริมอย่างจริงจังในการให้ความรู้และเพิ่มศักยภาพการวางแผนการเงินให้กับสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ทั้งสมาชิกวิสาหกิจชุมชนพื้นฐานและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า เพื่อเป็นการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งขึ้น ดังนี้

1. การเตรียมพร้อมในการวางแผนการเงิน ควรมีการอบรมให้ความรู้ในด้านการวางแผนทางการเงิน ขั้นตอนหรือแนวทางในการวางแผนการเงินอย่างเป็นระบบและชัดเจน รวมถึง การแนะนำแหล่งความรู้หรือราชัญชุมชน โดยที่หน่วยงานภาครัฐควรให้การสนับสนุนหรือส่งเสริมในการวางแผนการเงิน เพื่อให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนสามารถศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมได้ด้วยตนเองหรือขอคำปรึกษาจากผู้รู้ได้ในการนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง และต้องมีการเตรียมความพร้อมทั้งด้านรายรับหรือรายได้ที่จะเกิดขึ้น ค่าใช้จ่ายแต่ละรายการที่ต้องจ่ายในการดำเนินชีวิต เพื่อประเมินเบื้องต้นก่อนว่าตนเองสามารถทำได้หรือไม่ เพราะมีปัจจัยหลายประการที่อาจทำให้ไม่ประสบผลสำเร็จ ดังนั้น ในการจัดทำแผนการเงินควรเริ่มทำในช่วงวัยที่ยังไม่สูงมาก เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง และมีเวลาเพียงพอในการเก็บเงินตามแผนและให้วิสาหกิจชุมชนที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่เป็นผู้ควบคุมดูแลแผนการเงิน โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมวินัยการออมควบคู่กับการปฏิบัติตามแผนการเงินเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง โดยไม่นำเงินออมที่เก็บไว้ตามแผน การออมเงินมาใช้จนกว่าจะครบกำหนดระยะเวลาการออมที่ได้วางแผนไว้

2. กำหนดเป้าหมายทางการเงินที่ชัดเจน สมาชิกวิสาหกิจชุมชนทุกคนต้องมีเป้าหมายทางการเงินที่ชัดเจนและแน่นอน สามารถกำหนดได้ด้วยตนเอง โดยจะต้องเลือกสิ่งที่เป็นก่อนสิ่งที่ยากได้เสมอและกำหนดเป้าหมายตามหลัก SMART ดังนี้

Specific ควรเป็นเป้าหมายที่ชัดเจนไม่คลุมเครือ มีความเฉพาะเจาะจงว่าจะทำอะไร เพื่ออะไร

Measurable สามารถวัดผลเป็นตัวเงินได้ชัดเจน เพื่อให้ทราบถึงความก้าวหน้าว่าใกล้จะบรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด

Achievable เป้าหมายที่สามารถทำให้สำเร็จได้ โดยรู้ว่าต้องทำอะไรให้บรรลุเป้าหมาย

Realistic เป็นสิ่งที่อยู่บนพื้นฐานความเป็นจริง

Time Bound มีกรอบเวลาที่เริ่มต้นเมื่อใด และต้องใช้เวลาเท่าใด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ได้วางไว้ โดยอาจแบ่งเป็นระยะสั้น ระยะกลาง ระยะยาว

3. เพิ่มศักยภาพให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนในการผลิต การจำหน่ายสินค้าเกษตร การพัฒนาปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์ เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง และมีศักยภาพมากพอที่จะพัฒนาเป็นรายได้หลัก ของสมาชิกอย่างมั่นคงถาวร ซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีรายได้หลักมากขึ้นหรือมีรายได้หลักมาจากหลายทาง โดยจะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตสมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้ดีขึ้น โดยในปี 2560

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตรก็ได้ยกระดับมาตรฐานการเกษตรสู่ความยั่งยืนด้วยนโยบาย ยกกระต่า A4 โดยมีเป้าหมาย คือ ยกกระดับคุณภาพชีวิตเกษตรกรให้ดีขึ้น ช่วยให้เกษตรกรมีความ ภาควุมใจในอาชีพเกษตร มีรายได้เพิ่มขึ้นเพียงพอในการใช้จ่าย และมีหนี้สินลดลงจนสามารถปลดหนี้ได้

4. ส่งเสริมหลักการออม โดย “รายได้ – เงินออม = ค่าใช้จ่าย” เป็นการปลูกฝังวินัยการออมและ ส่งเสริมการออมอย่างเป็นระบบให้ลูกหลานได้ถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด โดยนำเงินรายได้ที่ได้รับมาหักเงิน สำหรับออมก่อนเหลือเงินแล้วจึงค่อยนำไปใช้จ่ายอย่างประหยัด แบบพอเพียงพอมีพอกิน เรื่องการเงินใน สมัยนี้จะต้องปลูกฝังวินัยการออมตั้งแต่วัยเยาว์ เริ่มมีรายได้ก็ต้องมีการออมควบคู่ไปด้วยเพื่อส่งเสริมวินัย ทางการเงินและมีเงินเหลือเก็บออมก่อนนำไปใช้จ่ายเสมอ และนำไปปฏิบัติเป็นประจำสม่ำเสมอเพื่อให้เกิด เป็นนิสัยสร้างวินัยทางการเงินของตนและบุตรหลานเพื่ออนาคตทางการเงินที่ดีในวันข้างหน้า

5. ให้ความรู้ในด้านการดูแลสุขภาพอนามัย ผักนิตยการกินอาหารให้ครบ 5 หมู่ เลือกกินในสิ่ง ที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย ออกกำลังกายและสุขภาพแข็งแรงอย่างสม่ำเสมอ เพื่อที่จะได้ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ เกิดขึ้น ทำให้ต้องจ่ายค่ารักษาพยาบาลเป็นประจำและอาจมีจำนวนมาก ซึ่งอาจกระทบต่อการเก็บเงินตาม แผนการเงินที่วางไว้ได้ โดยสมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มองว่าหลังอายุ 60 ปีแล้วก็ยังคงทำเกษตรกรรม อยู่เหมือนเดิม ดังนั้น ควรส่งเสริมให้มีการดูแลสุขภาพอนามัยให้ดี เพื่อที่จะได้มีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ สามารถทำงานสร้างรายได้มีรายได้ตามอัตภาพของตน และครอบครัวลดการพึ่งพาบุตรหลานได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การวางแผนทางการเงินเพื่อการเกษียณอายุเป็นสิ่งที่บุคคลควรเริ่มปฏิบัติเมื่อเริ่มมีรายได้หลัก จากการทำงาน เพื่อสร้างความมั่นคงและมั่นคงในการดำเนินชีวิตตั้งแต่วัยทำงาน การวางแผนการเงินเพื่อ การเกษียณอายุที่ดีจะนำไปสู่การใช้ชีวิตอย่างสะดวกสบายในอนาคต นอกจากนี้ การที่บุคคลมีความรู้ ความเข้าใจทางการเงิน เช่น เงินเพื่อ ดอกเบี้ยทบต้น ผลตอบแทนทางการเงิน ฯลฯ จะนำไปสู่พฤติกรรม การจัดสรรเงินออมและการควบคุมค่าใช้จ่าย ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อการวางแผนการเงินเพื่อการเกษียณอายุ ทำให้การวางแผนการเงินมีประสิทธิภาพ และช่วยให้บุคคลสามารถจัดการแผนการเงินได้อย่างเป็นระบบมาก ยิ่งขึ้น ส่วนหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนควรส่งเสริมให้เกิดการออมและสนับสนุนการออมของสมาชิก วิสาหกิจชุมชน จากที่ทราบมาแล้วว่าการออมส่งผลต่อเสถียรภาพและความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ ภาครัฐอาจสนับสนุนนโยบายที่เอื้อต่อการออม ให้ความรู้เรื่องการเงิน ภาคเอกชน หรือธนาคาร อาจพัฒนา ผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองต่อสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในระดับต่างๆ เช่น ระดับรายได้ที่แตกต่างกัน ช่วงอายุ ที่แตกต่างกัน ตลอดจน ความต้องการหรือเป้าหมายที่แตกต่างกัน

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

2.1 ควรให้การสนับสนุนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเรื่องต่างๆ ที่เหมาะสม เช่น การฝึกอบรมทักษะ ในการประกอบอาชีพ การให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เป็นต้น เพื่อสร้าง อาชีพที่มั่นคงให้แก่เกษตรกรและยังส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้ที่มั่นคงและยั่งยืนอีกด้วย

2.2 ควรมีการเพิ่มสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุให้มีรายได้ที่มากขึ้น เช่น การเพิ่มเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ การให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ แก่ผู้สูงอายุที่ไม่มีรายได้และไม่สามารถประกอบอาชีพได้

2.3 ควรมีมาตรการลดค่าใช้จ่ายและค่าครองชีพในปัจจุบันลง ปรับลดดอกเบี้ยสำหรับเกษตรกร เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรในเรื่องของการจ่ายชำระหนี้สิน

2.4 ควรให้ความช่วยเหลือในการทำธุรกรรมทางการเงินกับภาครัฐสำหรับเกษตรกรและผู้ที่มีอายุเกิน 60 ปี อีกทั้ง ควรมีมาตรการปรับลดดอกเบี้ยสำหรับเกษตรกร และลดอัตราการจัดเก็บภาษีเงินได้สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

2.5 ควรให้ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนทางการเงินให้กับบุคคลทั่วไปเพิ่มเติม เพื่อให้ได้รับความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง สามารถนำไปวางแผนการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และมีการเก็บออมเงินให้เพียงพอต่อการดำเนินชีวิตในวัยสูงอายุที่ไม่ได้ประกอบอาชีพหรือไม่สามารถทำงานได้แล้ว รวมถึง ส่งเสริมสนับสนุนและประชาสัมพันธ์ให้บุคคลทั่วไปเห็นถึงความสำคัญของการออมและการลงทุนที่มีการเพิ่มการบริการในการออมของกองทุนการออมแห่งชาติให้สามารถเข้าถึงชุมชนได้โดยตรง และการบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในแต่ละเดือน ให้หัก 5 – 10% เข้าบัญชีเงินฝากหรือเงินกองทุนเพื่อเป็นการเก็บออม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาถึงวิธีการดำเนินชีวิต รายได้ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นประจำในการดำรงชีวิตประจำวันของตนเองและครอบครัว โดยต้องแยกตนเองและครอบครัวออกจากกันให้ชัดเจน
2. ควรศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการเตรียมตัววางแผนการเงินให้พร้อมไว้ใช้เมื่ออายุครบ 60 ปี และมีเหตุฉุกเฉิน
3. ควรมีการศึกษาดูแบบที่มีอิทธิพลต่อการออมของผู้สูงอายุ เพื่อพัฒนาโมเดลการส่งเสริมการออมสำหรับผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสม โดยพัฒนาโมเดลการส่งเสริมการออมสำหรับผู้สูงอายุทั้งในชุมชนเมืองและชุมชนชนบท

เอกสารอ้างอิง

- กฤตภาส เลิศสงคราม. (2555). *พฤติกรรมกรออมและปัจจัยที่มีผลต่อการออมของพนักงานบริษัทพัฒนาอสังหาริมทรัพย์*. สารนิพนธ์ เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์การพัฒนามนุษย์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กฤษฏา เสกตระกูล. (2553). การวางแผนการเงินส่วนบุคคล: เมื่อประชาชนมั่งคั่ง ประเทศก็มั่นคง. *วารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ*, กุมภาพันธ์ – พฤษภาคม 2553.
- กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ. (2557). *ระบบการออมเพื่อการเกษียณของไทย*. ค้นเมื่อ 2 พฤษภาคม 2557, จาก <http://www.gpf.or.th/thai2013/about/pension-type.asp>
- กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร. (2562). *ประเภทของวิสาหกิจชุมชนมีกี่ประเภท อะไรบ้าง*. ค้นเมื่อ 30 กันยายน 2562, จาก <http://www.smce.doae.go.th>
- กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร. (2562). *สรุปจำนวนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่อนุวัติการจัดทะเบียนแล้ว*. ค้นเมื่อ 30 กันยายน 2562, จาก <http://www.smce.doae.go.th>
- กรมการปกครอง. (2562). *สถิติประชากรและบ้าน*. ค้นเมื่อ 30 กันยายน 2562, จาก http://stat.dopa.go.th/stat/statnew/upstat_age.php
- กิจติพร สิทธิพันธุ์. (2553). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลของประชาชนในกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- กุศล สุนทรธรา และธารทิพย์ จินดาคำ. (2557). การออมของครัวเรือนไทย: มองภาพสะท้อนจากคนรุ่นเกิดล้าน. *วารสารธรรมศาสตร์*, 33(1), 1-12.
- จันทร์เพ็ญ บุญฉาย. (2551). *การจัดการการเงินส่วนบุคคล: กรณีศึกษาเฉพาะกลุ่มวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

- ณิชาภา กุณวงศ์. (2556). *การวางแผนการเงินส่วนบุคคลของประชาชน ตำบลบ้านดง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง*. ลำปาง: วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน. (2556). *การออม*. ค้นเมื่อ 22 กันยายน 2558, จาก <http://www.1213.or.th>
- ประตุสู่อีสาน. (2562). *อาชีพและเครื่องมือทำมาหากิน*. ค้นเมื่อ 23 พฤศจิกายน 2562, จาก <http://isangate.com/new/isan-vocation.html>
- พนมพล สุขวัฒน์ทรัพย์. (2558). *ปัจจัยทางเศรษฐกิจและปัจจัยแวดล้อมเกี่ยวกับการออมที่มีความสัมพันธ์ ต่อพฤติกรรมในการจัดการทางการเงินส่วนบุคคลของกลุ่มคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสยาม.
- พัฒน์ ทองฟุ้ง. (2556). *การวางแผนการเงินส่วนบุคคลเพื่อวัยเกษียณอายุ: กรณีศึกษาเฉพาะครูโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ภารกิจโครงการและประสานงานวิจัย. (2555). *ร่างยุทธศาสตร์การวิจัยรายสาขา: ด้านสังคมผู้สูงอายุ พ.ศ.2555 – 2559*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- รัชนีกร วงศ์จันทร์. (2555). *การบริหารการเงินส่วนบุคคล (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2548). *พระราชบัญญัติ ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548*. เล่ม 122 ตอนที่ 6 ก วันที่ 8 มกราคม พ.ศ.2548.
- สถาบันพัฒนาความรู้ตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2552). *การลงทุนในทางเลือกอื่น*. กรุงเทพฯ: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. (2560). *ประชากรของประเทศไทย พ.ศ.2562*. ค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2562, จาก <http://ipsr.mahidol.ac.th>
- สนทยา เขมวรัตน์ และดวงใจ เขมวรัตน์. (2556). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการเงินส่วนบุคคลของบุคลากรกลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในเขตกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล. สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2562). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2555*. ค้นเมื่อ 2562, กันยายน 30, จาก <http://royin.go.th>
- สำนักงานสถิติจังหวัดร้อยเอ็ด. (2563). *รายได้ ค่าใช้จ่าย หนี้สินต่อรายได้ของครัวเรือนจังหวัดร้อยเอ็ด ปี 2552 – 2562*. ค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2563, จาก <http://roiet.nso.go.th>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). *สถิติรายได้และรายจ่ายของครัวเรือน*. ค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2563, จาก <http://statbbi.nso.go.th>
- สุขใจ น้ำผุด, อนุชานฎ เจริญจิตรกรรม และสมนึก วิวัฒน์นะ. (2557). *กลยุทธ์การบริหารการเงินบุคคล (พิมพ์ครั้งที่ 6)*, แก้ไขปรับปรุง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุดารัตน์ พิมพ์รัตนกานต์. (2555). *การเงินส่วนบุคคล*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- อเนก ชิตเกษร และพรรณนุช ชัยปิ่นชนะ. (2556). *การจัดการรายจ่ายและเพิ่มรายได้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลท่าต้อม อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน*. *WMS Journal of Management Walailak University*, 2(1), 21-29.